

La mort s'assembla a la primavera

Eloy Fernández Porta

MARTA ORRIOLS

NATÀLIA CEREZO

ARIADNA ARNÉS

SERGI PÀMIES

CRISTINA CALDERER

Què en fem, del dolor que ens ofega? En deixem constància escrita? El passem pel sedàs de la ficció i a veure què en surt?

L'art de reciclar la vida per transformar-la en literatura

"A la mare li agradava repetir que l'avantatge de ser escriptor és que tot el que vius és susceptible, tard o d'hora, de convertir-se en literatura". Ho diu Sergi Pàmies a *Nadala maternofiliar*, el tercer dels relats de l'esplèndid recull *L'art de portar gavadina* (Quaderns Crema). La prova que Teresa Pàmies va ser coherent amb aquests principis, explica el seu fill, és que "quan ja no va poder reciclar el que vivia en articles, llibres o col·laboracions radiofòniques, la mare es va morir".

Certament, transformar la vida en literatura sembla de vegades l'única sortida. També quan la vida fa mal, tot i el risc d'enfonsar-te encara més en la misèria. L'escriptor britànic C.S. Lewis recordava haver llegit aquesta frase: "Em passo la nit despert amb mal de queixal, donant voltes al mal de queixal i al fet d'estar despert". Se la va aplicar a si mateix quan se li va morir la dona: no només vivia immers en la tristesa, sinó pensant en el drama de viure un dia i un altre i un altre immers en la tristesa. Lewis es preguntava si escriure la crònica del dol no li faria eixamplar encara més el dolor. Però tampoc sabia ni podia fer altra cosa i, doncs, escrivia. "Escrivint per treure els pensaments cap enfora,

em sembla que me'n separo una mica", confessava a *Una pena en observació* (Anagrama, traducció de Carmen Martín Gaité).

Un llibre nascut del dolor per la pèrdua del company

Marta Orriols ens fa saber, en una nota al marge del llibre, quin és l'estat d'ànim que la va impulsar a escriure *Aprendre a parlar amb les plantes* (Edicions del Periscopi en català, Lumen en castellà i, atenció, Éditions de Seuil en francès): el seu company i pare dels seus fills havia mort tot d'una en un accident, i ella transitava per dies farcits de dolor i de desconcert. "La meua veritat és aquell dolor i la necessitat d'aprendre a reescriure el guió de la meua vida", diu la Marta. Del dolor no n'ha nascut un llibre autobiogràfic sinó una novel·la en què també hi ha una pèrdua sobtada i una reescriptura forçosa d'un guió vital.

He devorat *Aprendre a parlar amb les plantes* (a la venda a l'octubre). Marta Orriols -que va debutar el 2016 amb el recull de contes *Anatomia de les distàncies curtes*, també a Periscopi- narra una història que no és la seva, d'acord, però és en certa manera la de tots els afligits, la dels qui han caminat a contracor per l'altra banda de la vida. La Marta s'ha atrevit a afrontar un tema li-

teràriament delicat (la mort i les seves conseqüències) i se n'ha sortit de primera. "La mort repara tot el que és irreparable, és irreversible i ho tergiversa tot -constata la Paula, la narradora de la novel·la-. Ha modificat el Mauro i l'ha posat en algun lloc proper als sants i als innocents. La mort s'assembla a la primavera".

La Paula acumula una ràbia comprensible contra el Mauro, que li va fer una revelació explosiva hores abans de morir-se, i la descarrega com pot: "Ha mort el Mauro però soc jo qui ha d'assumir la seva desgràcia, ha mort ell i a mi em toca reinventar-me?"

Cicatrius, càmpings, piscines i banys a la llum de la lluna

Amb els llibres que m'han acompanyat aquest estiu podria jugar a les lectures encadenades: Marta Orriols signa el segon dels epílegs de l'aplec de contes *A les ciutats amagades*, de Natàlia Cerezo (el primer va a càrrec de J.L. Badal), publicat per Rata. També aquí s'endevinen pèrdues, cicatrius i sotrats emocionals. Càmpings, piscines, carreteres i escapades nocturnes dibuixen, amb un domini formal envejable, uns paisatges íntims que no ens són estranys perquè tots poc o molt hi hem passat. Però no tots els sabem convertir així de bé en literatura. ♦

Un dels problemes de l'assagística catalana és que ha estat gairebé sempre dominada per la historiografia, la crítica literària, la politologia i coses així. D'assajos en el sentit que ho són els que han produït els anglesos d'una manera assenyalada en tenim molt pocs. Els nostres assajos, a més a més, han estat ancorats en la història passada, remota i tot, i hi ha escasses mostres d'assaj català dedicat als fets de cultura contemporanis, o d'ara mateix.

Això últim és el que ha fet Eloy Fernández Porta al llibre que acaba de publicar, *L'art de fer-ne un gra massa. Una història de la saforologia, a partir [només de biaix] de l'obra d'Oriol Vilanova* (Anagrama, 2018), essent la "saforologia" (bell neologisme) la ciència que explora les produccions artístiques exagerades, "un gra massa", que són gairebé totes les que es produeixen al món occidental en aquests moments, sempre seguint la tendència, ben coneguda, a l'espectacularitat. És un llibre, diguem-ho amb sinceritat, que es troba als antípodes dels assajos que sol llegir un servidor, a qui no interessa gairebé res, de l'àmbit assagístic relatiu a l'alta i la baixa cultures, posterior a l'Escola de Frankfurt. Però si l'hem trobat apassionant és perquè torna a ser un assaig en el sentit que Montaigne atorgava als seus *essais*: una provatura, un intent, una incursió insòlita en els temes que avui interessen la gent, en especial els joves. Perquè és sabut que ara a la gent "normal" no els interessin ni els assajos morals de Plutarc, ni els de Montaigne, ni els de Walter Benjamin, que per cert hauria quedat enlluernat per aquest llibre de Fernández Porta i hi hauria afegit una reflexió filosòfica de gran calibre.

Ho diré altra vegada amb sinceritat: m'ha sorprès fins a quin punt es pot arribar tan lluny en l'anàlisi de fets culturals dels últims vint anys, que als savis i als erudits no els produeixen ni fred ni calor. Sí que interessin, i molt, a les generacions petites, com ho demostren les citacions de l'autor a Pau Riba (el més gran de la Nova Cançó), Carlos Pazos, Enrique Vila-Matas, Jordi Puntí, Andy Warhol, Quim Monzó, David Mamet o el no menys estrambòtic David Foster Wallace; això, sense que hi faltin referències a uns quants crítics de la cultura d'avantguarda com ara Roland Barthes, Peter Bürger, Theodor Adorno o Jacques Derrida.

És un assaig radicalment i brutalment modern -encara que la modernitat és una tendència de tots els moments de la història quan es para atenció a allò més nou-, i els amics de les literatures, belles arts, museologia, sociologies i anàlisis culturals clàssiques faran bé de llegir-lo encara que després, com un servidor, tornin als *Problemata* d'Aristòtil, a les *Moralia* de Plutarc, i als *Essais* del Senyor de la Muntanya. ♦

WIKIPEDIA